

УДК 330.1

*Шинкарюк О.В.,
к.е.н., доцент кафедри міжнародних фінансів,
Український державний університет фінансів
та міжнародної торгівлі,
Столяров В.Ф.,
д.е.н., професор, в.о. ректора,
ПВНЗ «Буковинський університет»*

СУТНІСТЬ ТА СКЛАДОВІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ: ВІДТВОРЮВАЛЬНИЙ ПІДХІД

Постановка проблеми. В національному господарстві нашої держави здійснюється Президентська Програма економічних реформ на 2010-2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». В державній соціальній політиці головним цільовим орієнтиром цих реформ є підвищення стандартів життя населення завдяки вирішенню існуючих проблем медичного обслуговування, пенсійного страхування, системи освіти та соціальної підтримки [1].

В кожній з програм реформ визначені її мета й завдання, кроки й заходи за етапами здійснення, очікувані значення індикаторів успіхів та інше.

Результативність та ефективність економічних реформ залежать, насамперед, від організаційного механізму їх реалізації, дієвість якого повинна забезпечуватись відповідними обсягами фінансових ресурсів на різних рівнях державного управління [2].

В сучасних умовах органи законодавчої та виконавчої влади покликані своєчасно організувати розробку та впровадження необхідного нормативно-методичного забезпечення здійснення реформ і в контексті предмета статті – керуватись нормативами фінансового забезпечення органічних складових соціально-економічного розвитку кожного суб'єкту господарювання, регіонів та держави в цілому. При цьому фінансова безпека розвитку стане характеризувати рівень планового або фактичного фінансового забезпечення нормативних значень фінансування усіх складових соціально-економічного, зокрема, людського розвитку на усіх рівнях державного управління [3-6].

В загальному вигляді стан фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку за нормативами протягом базового, фактичного та планового періоду можна буде розглядати та визначати як:

по-перше, *стійкий* – фінансового забезпечення достатньо для здійснення розширеного відтворення потенціалу соціально-економічного розвитку;

по-друге, *критичний* – фінансового забезпечення вистачає тільки для здійснення простого відтворення потенціалу соціально-економічного розвитку;

по-третє, *кризовий* – фінансового забезпечення недостатньо для здійснення простого відтворення потенціалу соціально-економічного розвитку;

по-четверте, *катастрофічний* – фінансове забезпечення не змінює на позитивну негативну динаміку відтворення потенціалу соціально-економічного розвитку.

Фінансова безпека розвитку за станом фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку суб'єктів господарювання, регіонів і держави – стійкий, критичний, кризовий та катастрофічний – буде визначатися пороговими значеннями обсягів фінансових ресурсів, що забезпечують фінансову самостійність у вирішенні завдань розвитку на різних рівнях державного управління. Одночасно ці порогові значення стануть індикаторами наявності загроз фінансовій безпеці. При цьому під загрозами фінансової безпеки розуміються передумови недофінансування складових соціально-економічного розвитку або недофінансування переходу від простого до розширеного відтворення його потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові школи українських вчених з проблем фінансової безпеки в якості об'єкта своїх досліджень використовують, в першу чергу, в сфері економіки – національне господарство в цілому, а в сфері політики та права - державу.

Так, Н. Я. Кравчук визначає, що фінансова безпека – це захищеність фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин; певний рівень незалежності, стабільності і стійкості фінансової системи країни в умовах впливу на неї зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів, що складають загрозу фінансовій безпеці; *здатність фінансової системи держави забезпечити ефективне*

функціонування національної економічної системи та стабільне економічне зростання (курсив авторів статті) [7, с. 479].

Крім того, Н. Я. Кравчук відокремлює фінансову безпеку людини, розуміючи під нею «такий стан життєдіяльності громадянина, при якому забезпечується правовий та економічний захист його життєвих інтересів, дотримуються конституційні права. Забезпечується гідний і якісний рівень життя незалежно від впливу внутрішніх та зовнішніх загроз. При цьому *функцією держави є забезпечення певних соціальних стандартів і соціальних гарантій*, зокрема мінімального розміру заробітної плати і пенсії на такому рівні, щоб працездатній людині достатньо було цих коштів на створення і утримання сім'ї, а пенсіонеру – на достойну старість» (курсив авторів статті) [7, с. 482].

А. І. Сухоруков висвітлює поняття фінансової безпеки як захищеність інтересів держави у фінансовій сфері або такий стан бюджетної, податкової та грошово-кредитної систем, що *гарантує спроможність держави ефективно формувати, зберігати від надмірного знецінення та раціонально використовувати фінансові ресурси для забезпечення її соціально-економічного розвитку і обслуговування її фінансових зобов'язань* (курсив авторів статті) [8].

О. Д. Ладюк підкреслює, що «Під фінансовою безпекою держави розуміють захищеність інтересів держави у фінансовій сфері, або такий стан бюджетної, податкової та грошово-кредитної системи, який гарантує здатність держави формувати, зберігати від надмірного знецінення і *раціонально використовувати фінансові ресурси держави для забезпечення соціально-економічного розвитку та обслуговувати фінансові зобов'язання*» (курсив авторів статті) [9, с. 17].

В наведених положеннях фінансова безпека одночасно відображена як з позиції «управління системою», так і з позиції «управління процесами». Але, виходячи з предмету даної статті, об'єктом дослідження фінансової безпеки розвитку, як рівня фінансової забезпеченості, стають процеси соціально-економічного та людського розвитку суб'єктів господарювання, регіонів та держави.

Тобто доцільно зробити перехід в розгляді фінансової безпеки розвитку (в порівнянні з фінансовою безпекою держави) від методології дослідження та визначення складових «управління системами» до методології дослідження та визначення складових «управління процесами».

В контексті розгляду відтворювального підходу до дослідження фінансової безпеки розвитку слід відмітити наукові доробки українського дослідника О. І. Ревака й російського дослідника Д. І. Мацкуляка.

Так О. І. Ревак, розглядаючи фінансову безпеку взагалі, наголосив наступне: «Під фінансовою безпекою розуміють такий динамічний стан фінансових відносин, при якому створювалися сприятливі умови та *необхідні ресурси для розширеного відтворення, економічного зростання та підвищення життєвого рівня населення*, удосконалення національної фінансової системи для успішної протидії внутрішнім та зовнішнім факторам дестабілізації фінансового стану в державі» (курсив авторів статті) [10, с. 7].

Д. І. Мацкуляк поняття фінансової безпеки характеризує «... совокупністю общественно-экономических отношений между экономическими субъектами внутри страны и с внешним миром *по поводу их расширенного воспроизводства на основе формирования и использования фондов денежных средств в ходе реализации интересов, поддержания стабильности государства; его экономической и технологической независимости, устойчивости по отношению к возможным угрозам; защиты общества в целом, его отдельных членов, семей и социальных слоев, удовлетворения их потребностей*» (курсив авторів статті) [11].

Серед рекомендаційного та нормативно-методичного забезпечення визначення фінансової безпеки, як провідної складової економічної безпеки держави, слід відмітити Методику розрахунку рівня економічної безпеки України, яка була затверджена Наказом Міністерства економіки України від 02.03.2007р. № 60. Відповідно до цієї Методики: «Фінансова безпека – це такий стан бюджетної, грошово-кредитної, банківської, валютної системи та фінансових ринків, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних загроз, *здатністю забезпечити ефективно функціонування національної економічної системи та економічне зростання*» (курсив авторів статті) [12].

Наведене визначення фінансової безпеки також орієнтує дослідників на використання відтворювального підходу до визначення її сутності та складових в процесах простого (функціонування системи) та розширеного відтворення (економічне зростання).

Слід підкреслити, що економічна категорія «фінансова безпека розвитку» є органічною, провідною складовою категорії «фінансова безпека держави». Використання в державному управлінні властивостей економічної категорії «фінансова безпека розвитку» дозволить забезпечити розв'язання проблем фінансової безпеки національного господарства як системи в цілому. Тому об'єктивно необхідним є першочергове розкриття суті та змісту поняття «фінансова безпека розвитку».

Постановка завдання. Вирішення стисло розглянутої наукової проблеми фінансової безпеки соціально-економічного (в т.ч. людського) розвитку бачиться у використанні відтворювального підходу до визначення фінансової безпеки розвитку на основі використання категоріального апарату системної методології «управління процесами».

В зв'язку з цим мета статті - розкрити сутність та складові фінансової безпеки соціально-економічного розвитку в цілому та людського розвитку, зокрема; їх якісний аналітичний та кількісний статистичний вимір; класифікацію системи показників, індикаторів та факторів, а також критерію фінансової безпеки розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Принципи сталого розвитку держави визначені положеннями Концепції сталого розвитку людства, науковою базою якої є Концепція ноосфери, яку запропонував академік В. І. Вернадський ще на початку ХХ століття, і суть якої полягає в обов'язковій узгодженості людського (тобто соціального), екологічного і економічного розвитку таким чином, щоб від покоління до покоління не зменшувалась якість і безпека життя людей, не погіршувався стан довкілля і відбувався соціальний прогрес.

Органічною складовою Концепції сталого розвитку в глобальному та національному вимірі є Концепція людського розвитку, яку Україна першою з держав Центральної та Східної Європи, а також серед країн членів СНД прийняла як основу цивілізаційного прогресу.

В передмові Науково-практичного коментаря до оновленого Бюджетного кодексу України (2010 р.) наголошено, що цільовими показниками соціально-економічного розвитку регіону, як і національного господарства в цілому, є показники рівня, стандарту і якості життя населення. Саме вони з найбільшою змістовною адекватністю відображають соціальну спрямованість всіх змін, що проводяться в регіоні [2, с. 15-16].

Рівень життя – це комплексний показник, що характеризує досягнуте задоволення матеріальних і духовних потреб людини і суспільства в цілому, відображаючи в кінцевому результаті добробут населення. При чому структура матеріальних і духовних потреб людини адекватна структурі людської діяльності початковим моментом і метою якої є їх задоволення.

Стандарт життя – це соціально прийнятий норматив рівня життя. У ряді держав існують офіційні певні стандарти життя і, крім того, кожна соціальна група і спільність та навіть кожна людина має свій власний суб'єктивний стандарт. Стандарт життя також змінюється із часом, але ця зміна відбувається дискретно у міру якісної зміни соціально-економічної системи.

Якість життя - це співвідношення рівня життя та прийнятого стандарту. Цей критерій показує ступінь задоволення потреб, а оскільки потреби виникають тільки за наявності потенційних можливостей (не можна бажати того, чого не знаєш), то якість життя фактично відображає рівень рівноваги соціально-економічної системи і характеризує рівень соціальної напруги.

В ідеальному варіанті бюджетного механізму збалансованого управління сталим розвитком держави на основі національної системи цінностей управління соціально-економічним розвитком суб'єктів господарювання, регіонів та держави в цілому повинне здійснюватись на основі цільової функції, яка є індикатором якості життя. Тобто, реально досяжна на певному тимчасовому інтервалі зміна значень показників якості життя, виходячи з соціально-економічного стану суб'єктів господарювання, регіонів та держави в цілому, їх позицій в зовнішньому середовищі і прийнятій стратегії розвитку в умовах глобалізації.

Виходячи з цих положень, в Науково-практичному коментарі до Бюджетного кодексу України запропоновано розробляти Національну та регіональні Програми людського розвитку, які повинні стати центральними в коротко-, середньо- та довгостроковому періодах програм, прогнозів та планів соціально-економічного розвитку, а також серед бюджетних програм на загальнодержавному та регіональних рівнях державного управління.

Виходячи з суті та змісту відтворювальних процесів, до факторів фінансової безпеки розвитку слід віднести:

- адекватність формування обсягів фінансових ресурсів кожного рівня державного управління економічному кругообігу загальнодержавних, галузевих, територіальних та індивідуальних відтворювальних процесів;

- структура, планові та фактичні обсяги фінансових ресурсів та їх співвідношення з нормативами за складовими соціально-економічного розвитку;

- порядок формування валового внутрішнього продукту (ВВП) національної економіки, валової доданої вартості (ВДВ) регіону та валового доходу (ВД) суб'єктів господарювання. В системі національних рахунків ВВП дорівнює загальній сумі ВДВ регіонів з урахуванням сальдо непрямих податків і субсидій.

Досягнення гармонізації та синхронізації відтворення у просторі та часі на загальнодержавному, галузевому, територіальному та індивідуальному рівнях є критерієм фінансової безпеки розвитку.

В Україні визначені узагальнюючі індикатори 9 основних аспектів людського розвитку: демографічний розвиток, розвиток ринку праці, матеріальний добробут населення, умови проживання населення, рівень освіти населення, стан та охорона здоров'я, соціальне середовище, екологічна ситуація, фінансування людського розвитку.

Наведені аспекти, будучи ознаками визначення відповідних підпрограм Програм людського розвитку на державному та місцевому рівнях адміністративно-територіального устрою держави можуть слугувати індикаторами фінансової безпеки розвитку.

Фінансова складова людського розвитку більше, ніж інші, характеризує цільову спрямованість державної соціальної та регіональної політики. Для характеристики цього аспекту при підготовці Національного звіту про людський розвиток в Україні (з 1995 р.) та аналітичних матеріалів «Регіональний людський розвиток» (з 1999 р. за адміністративно-територіальним устроєм держави – 24 області, АР Крим, м. Київ, м. Севастополь) було сформовано перелік показників, що характеризують обсяг соціальних витрат державного та місцевих бюджетів, їх структуру та трансферти:

- видатки бюджетів на освіту, грн. на одну особу;
- видатки бюджетів на охорону здоров'я, грн. на одну особу;
- видатки бюджетів на соціальний захист, грн. на одну особу;
- трансферти державного бюджету до місцевих, грн. на одну особу;
- питома вага видатків на освіту в сукупних соціальних видатках бюджетів, %;
- питома вага видатків на охорону здоров'я в сукупних соціальних видатках бюджетів, %;
- питома вага видатків на соціальний захист в сукупних соціальних видатках бюджетів, %;
- співвідношення трансфертів державного бюджету з соціальними витратами місцевих бюджетів.

Організація бюджетування кожного з аспектів людського розвитку стане базою більш повного міжгалузевого та міжрівневого фінансування людського розвитку в широкому розумінні. Це початок нового етапу вдосконалення фінансового забезпечення людського розвитку тому, що при планових розрахунках до цього часу розглядалися обсяги видатків державного і місцевих бюджетів тільки на освіту, охорону здоров'я та соціальний захист і соціальне забезпечення населення.

Основними джерелами фінансування соціально-економічного та людського розвитку, які одночасно можна вважати провідними складовими фінансової безпеки розвитку, є:

- 1) державний та місцеві бюджети;
- 2) кредити комерційних банків;
- 3) вітчизняні та іноземні інвестиції.

Фінансування розвитку з державного та місцевих бюджетів в умовах економічних криз повинно забезпечувати, як мінімум, просте відтворення соціально-економічного потенціалу, а фінансування розвитку за рахунок кредитів банку та інвестицій – розширене відтворення. Таким чином, наявним є зв'язок між фінансовою та бюджетною й банківською безпекою.

Тобто, співфінансування соціально-економічного та людського розвитку стає змістом фінансової безпеки розвитку, який відображає фінансові відносини між суб'єктами господарювання, регіонами та державою. Матеріальною основою цих відносин є фінансові ресурси. Тому доцільно, щоб друге та третє джерело фінансування соціально-економічного та людського розвитку використовувалися на створення нової матеріально-технічної бази соціальної інфраструктури регіонів та держави, що забезпечить впровадження інновацій.

В передмові Науково-практичного коментаря до Бюджетного кодексу України підкреслено, що збалансоване управління сталим розвитком держави на основі системи національних цінностей передбачає в майбутньому визначення того, щоб видатки на утримання і відтворення матеріальної бази соціальної сфери та інфраструктури конкретного регіону забезпечувались власними фінансовими ресурсами, що акумульовані в місцевому бюджеті, а трансферти з державного бюджету призначались би в основному для забезпечення єдиних стандартів якості життя населення держави в різних регіонах.

Тобто, якщо пріоритетні завдання соціально-економічного розвитку держави, областей, районів, міст та селищ будуть визначатися згідно Національної та регіональних Програм людського розвитку, то тоді джерела формування державних і місцевих фінансів повинні визначатись відповідно до видаткових повноважень органів влади на різних рівнях державного управління в забезпеченні економічного кругообігу загальнодержавних та територіальних відтворювальних процесів. Тоді показниками фінансування людського розвитку держави та регіонів (на 100 тис. населення) будуть суми видатків державного й місцевих бюджетів на кожну складову загальнодержавних і територіальних відтворювальних процесів [2, с. 20].

Таким чином, виходячи з наведеного, можна надати наступне визначення поняття «фінансова безпека розвитку» – це такий стан фінансової системи держави, при якому обсягів фінансових ресурсів достатньо для забезпечення розширеного відтворення потенціалу соціально-економічного розвитку (в т.ч. людського).

Розвиток теорії бюджетного фінансування соціально-економічного та людського розвитку призвів до практики розробки фінансових нормативів бюджетної забезпеченості при плануванні видатків державного та місцевих бюджетів на: державне управління, освіту; охорону здоров'я; соціальний захист і соціальне забезпечення; культуру і мистецтво; фізичну культуру і спорт. Забезпечення фінансової безпеки розвитку вимагає додаткового включення до цієї системи

нормативів також фінансових нормативів бюджетного забезпечення гарантованих послуг житлово-комунального господарства та засобів масової інформації.

В передмові Науково-практичного коментаря до Бюджетного кодексу України (заключний розділ V «Контроль за дотриманням бюджетного законодавства та відповідальність за порушення бюджетного законодавства») рекомендовано розробити основні положення щодо впровадження відповідальності вищих органів державної і місцевої влади та органів місцевого самоврядування за недофінансування за нормативами бюджетної забезпеченості Національної програми людського розвитку та регіональних програм людського розвитку [2, с. 27].

Висновки з проведеного дослідження.

З наведеного вище можна зробити наступні висновки.

1. Сутність фінансової безпеки розвитку полягає в забезпеченні процесів соціально-економічного (в т.ч. людського розвитку) об'єктивно необхідними та реально можливими обсягами фінансових ресурсів.

2. Зміст фінансової безпеки розвитку складають фінансові відносини між суб'єктами господарювання і регіонами з державою, матеріальною основою яких є фінансові ресурси.

3. Загрози фінансової безпеки розвитку – це наявні передумови втрати фінансової самостійності на різних рівнях державного управління у вирішенні завдань соціально-економічного (в т.ч. людського) розвитку.

4. Складовими фінансової безпеки розвитку є джерела формування планових і фактичних обсягів фінансових ресурсів на різних рівнях державного управління за структурою відтворювальних процесів та нормативи фінансового забезпечення соціально-економічного (в т.ч. людського) розвитку.

5. Показниками фінансової безпеки розвитку є планові й фактичні обсяги фінансових ресурсів та їх співвідношення з відповідними нормативами фінансового забезпечення соціально-економічного (в т.ч. людського) розвитку на різних рівнях державного управління.

6. Факторами фінансової безпеки розвитку є:

– адекватність формування обсягів фінансових ресурсів кожного рівня державного управління економічному кругообігу загальнодержавних, галузевих, територіальних та індивідуальних відтворювальних процесів;

– структура, планові та фактичні обсяги фінансових ресурсів та їх співвідношення з нормативами за складовими соціально-економічного розвитку;

– порядок формування валового внутрішнього продукту (ВВП) національної економіки, валової доданої вартості (ВДВ) регіону та валового доходу (ВД) суб'єктів господарювання. В системі національних рахунків ВВП дорівнює загальній сумі ВДВ регіонів з урахуванням сальдо непрямих податків і субсидій.

7. Індикаторами фінансової безпеки розвитку є ознаки виділення підпрограм Програм, Прогнозів, Планів і Бюджетів соціально-економічного (в т.ч. людського) розвитку на різних рівнях державного управління.

8. Критерієм фінансової безпеки розвитку є досягнення гармонізації та синхронізації відтворювальних процесів у просторі та часі на загальнодержавному, галузевому, територіальному та індивідуальному рівнях.

9. Основними напрямками подальших наукових досліджень з використанням відтворювального підходу до розгляду та визначення фінансової безпеки розвитку є:

– обґрунтування нормативів фінансового забезпечення соціально-економічного (в т.ч. людського) розвитку на різних рівнях державного управління;

– розробка та узгодження взаємопов'язаної системи показників та індикаторів Програм, Прогнозів, Планів і Бюджетів соціально-економічного (в т.ч. людського) розвитку на різних рівнях державного управління з показниками та індикаторами заходів економічних реформ;

– визначення та перерозподіл видаткових повноважень між ланками державного управління, виходячи з джерел формування та нормативів використання фінансових ресурсів в соціально-економічному (в т.ч. людському) розвитку.

Бібліографічний список

1. Програма економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://municipal.gov.ua/articles/show/article/54>

2. Науково-практичний коментар до Бюджетного Кодексу України / [за загальною редакцією Ф. О. Ярошенко]. – [2-е вид., доп. та перероб.]. – К. : Державна навчально-наукова установа «Академія фінансового управління», Український державний університет фінансів та міжнародної торгівлі, 2011. – 560 с.

3. Столяров В. Ф. Основи формування фінансового механізму державного регулювання регіонального розвитку / В. Ф. Столяров, О. В. Шинкарук [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpn/2009_5/9.Osnovy%20formuvannia%20finansovogo%20mehanizmu.pdf.

4. Столяров В. Ф. Методологія розробки програм та бюджету регіону в контексті людського розвитку / В. Ф. Столяров, О. В. Шинкарук // Збірник наукових праць. Економічні науки. – Чернівці : Книги–ХХІ, 2010. - Вип. 6. – С. 55-65.

5. Столяров В. Ф. Методологія бюджетування людського розвитку в Україні / В. Ф. Столяров, О. В. Шинкарук // Збірник наукових праць. Економічні науки. – Чернівці : Книги–ХХІ, 2012. - Вип. 8. – С. 17-35.

6. Шинкарук О. В. Основи узгодженої взаємодії загальнонаціональних та територіальних відтворювальних процесів в контексті людського розвитку / О. В. Шинкарук, В. Ф. Столяров // Сучасна економіка: сценарії і стратегії : [збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції], (м. Сімферополь, 2-3 листопада 2012 року) / Наукове об'єднання «Economics». – Сімферополь : НО «Economics», 2012. – С. 27-29.

7. Фінанси : [підручник] / [Юрій С. І., Федосов В. М., Алексеєнко Л. М. та ін.]; за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. - К. : Знання, 2008. – 611 с.

8. Сухоруков А. І. Сучасні проблеми фінансової безпеки України : [монографія] / А. І. Сухоруков. – К. : НІПМБ, 2004. – 117 с.

9. Сухоруков А. І. Фінансова безпека держави : [навч. посібник] / А. І. Сухоруков, О. Д. Ладюк. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 192 с.

10. Ревак О. І. Механізм забезпечення фінансової безпеки України: теоретичний аспект / О. І. Ревак // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2009. – № 2. – С. 2-10.

11. Мацкуляк Д. И О финансовой безопасности в системе общественных интересов России / Д. И. Мацкуляк // Проблемы современной экономики [Электронный доступ]. – Режим доступа : <http://www.meconomy.ru>

12. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджена наказом Міністерства економіки України № 60 від 02.03.2007 р.) [Електронний ресурс] / Міністерство економіки України. – Режим доступу : http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=97980&cat_id=38738.

Анотація

В статті на основі теорії простого та розширеного відтворення викладені вихідні положення щодо методичного визначення сутності та змістовних властивостей «фінансової безпеки розвитку» як економічної категорії. Обґрунтована доцільність використання відтворювального підходу для визначення характеристик фінансової безпеки розвитку (статистичний вимір; система показників, джерел, індикаторів, факторів і критерію).

Ключові слова: *відтворювальні процеси, фінансова безпека розвитку, людський розвиток, гармонізація, синхронізація, нормативи фінансового забезпечення, джерела, індикатори, фактори, критерії.*

Аннотация

В статье на основе теории простого и расширенного воспроизводства изложены исходные положения, регламентирующие методическое обеспечение сущности и свойств «финансовой безопасности развития» как экономической категории. Обоснована целесообразность использования воспроизводственного подхода для определения характеристик финансовой безопасности развития (статистическое измерение, система показателей, источников, индикаторов, факторов, критерия).

Ключевые слова: *воспроизводственные процессы, финансовая безопасность развития; человеческое развитие, гармонизация, синхронизация, нормативы финансового обеспечения, источники, индикаторы, факторы, критерии.*

Annotation

In the article based on theory of simple and extended reproduction initial positions of relatively methodical determination of essence and rich in content properties of «financial safety of development» are expounded as to the economic category. Expediency of the use of reproduction approach is reasonable for determination of descriptions of financial safety of development (statistical measuring, the system of indexes, sources, indicators, factors, criteria).

Key words: *reproductive processes, financial safety of development, human development, harmonization, synchronization, norms of the financial providing, sources, indicators, factors, criteria.*